

Insecten vangen

© 2024, Mark Overmars

Veel insecten zijn heel lastig te vinden. Ze zitten verstopt onder bladeren, hebben goede schutkleuren, of zijn erg klein. En als je de insecten eenmaal gevonden hebt zitten ze regelmatig op onmogelijke plekken om te fotograferen. Kom je met de camera in de buurt dan kruipen ze snel van je af of vliegen ze weg. In dit soort gevallen kan het helpen om de insecten te vangen en daarna op een rustige plek te fotograferen.

Entomologen, die insecten onderzoeken, vangen de hele tijd insecten. Het is de enige manier voor hen om een goed beeld te krijgen van wat voor insecten er in een gebied voor komen. Fotografen zijn daar vaak een stuk terughoudender in. Ze willen, terecht, de natuur zo min mogelijk verstoren. Maar soms is het de enige manier om een bepaald insect te vinden en op een goede manier te fotograferen. Of je dit wel of niet acceptabel vindt zul je voor jezelf moeten bepalen. Zo niet, dan is dit hoofdstuk niet voor jou.

Een gevangen groene bladsnuitkever, die tussen de brandnetels zat. 100 mm-macro, 1/320 s, f/13, ISO 200, flitser.

In week 14 in het boek heb ik al de pizzadoosmethode beschreven om insecten te vangen en te fotograferen. Bij die methode hou je een doos of dienblad onder een struik en schud hieraan. Insecten vallen dan in de doos. Entomologen gebruiken hier vaak een paraplu voor, maar dat fotografeert wat lastiger. Voor lagere planten dicht bij de grond, zoals

Insecten vangen

brandnetels, werkt deze techniek niet goed. Ook kunnen insecten heel makkelijk uit de doos ontsnappen, dus je moet snel zijn. Hier gaan we een stap verder en gebruiken een vangnet.

Een vangnet

Een vangnet voor insecten, ook wel een kevernet of sleepnet genoemd, heeft een ronde opening met een zak en een (lang) handvat. Je kunt het door gras en struiken slepen en insecten blijven achter in het net. Je kunt vangnetten kopen bij entomologie speciaalzaken¹² maar je kunt ze ook eenvoudig zelf maken. Neem een oud tennisracket en haal de besnaring weg. Neem een stuk doek en maak er een zak van. Je kunt dit netjes vastnaaien maar je kunt ook duct tape gebruiken. Maak de zak vervolgens vast aan het racket. Als je de zak genaaid hebt kun je dit met klittenband doen, dan kun je hem loshalen en wassen. Maar als je duct tape voor de zak gebruikt dan kun je dit ook gebruiken om hem vast te maken. (Als je tape gebruikt moet je wel zorgen dat het net niet nat wordt, anders laat de tape los.)

Een zelfgemaakt vangnet.

Om het vangnet te gebruiken beweeg je dit heen en weer door hoog gras of planten, zoals brandnetels. Maak een continue beweging. Gebruik het net niet bij planten met stekels, zoals bramen, want dan gaat het snel kapot. Je kunt het net ook om een tak van een boom

¹ <https://www.veldshop.nl/nl/veldwerk/entomologie-insecten/netten-vallen/>

² <https://www.vermandel.com/product-categorie/entomologie-producten/vangen/vangnetten/>

Insecten vangen

of struik schuiven en het dan heen en weer bewegen. Na een tijdje kun je in het net kijken wat erin zit. Haal voorzichtig eventuele blaadjes en takjes weg. Probeer te voorkomen dat de insecten eruit vliegen. Hou de opening schuin zodat hij half dicht zit.

De insecten bewaren

Je kunt de insecten in het net laten zitten terwijl je het mee naar huis neemt om de foto's te maken, maar dat is niet erg diervriendelijk. De insecten kunnen klem komen te zitten in het net en beschadigd raken. Stop ze liever in potjes en neem deze mee naar huis. Alle andere insecten die je niet wilt fotograferen kun je dan direct weer vrijlaten.

Een verzameling potjes in verschillende afmetingen.

Ik heb altijd een flink aantal potjes bij me in verschillende afmetingen. Je kunt deze bijvoorbeeld bij entomologiezaken kopen. Ik heb de mijne bij veldshop.nl³ gekocht, onder opbergmateriaal.

Stop bij voorkeur een enkel insect in elk potje. Anders is de kans groot dat je ze kwijtraakt als je er een ander insect bij doet of als je ze wilt fotograferen. Zet het potje met de open zijde over het insect heen, draai het om, en tik op de achterkant van het doek zodat het insect erin valt of kruipt. Probeer niet het insect in het potje te schuiven. Dan beschadig je het. Bij kruipende insecten, zoals kevers, kun je ook het potje plat voor de voorpoten houden. Het insect kruipt er dan vaak in.

³ <https://www.veldshop.nl/nl/veldwerk/entomologie-insecten/>

Insecten vangen

Je kunt de insecten best lang in de potjes laten zitten. Maar zorg dat ze niet te warm worden, dus leg ze niet gedurende lange tijd in de zon. Veel insecten houden van de schaduw en ze worden er rustiger van.

Als je klaar bent met het fotograferen, laat de insecten dan weer vrij. Doet dit bij voorkeur op de plek waar je ze gevangen hebt. Dan weet je zeker dat de juiste planten in de buurt zijn en dat er mogelijk partners voor het insect zijn. Zet ze voorzichtig op een plant. Ga de potjes niet uitschudden. Behandel het insect altijd met respect.

Fotograferen in het net

Vliegende insecten kun je het beste fotograferen terwijl ze nog in het net zitten. Als je ze eerst in een potje stopt en ze daarna op een vel papier legt is de kans groot dat ze meteen wegvliegen. Hetzelfde geldt voor insecten die goed kunnen springen, zoals sprinkhanen en cicaden.

Een Stenidiocerus poecilus cicade, van voren gefotografeerd in het vangnet. 100 mm-macro, 1/320 s, f/13, ISO 200, flitser.

Zorg dat het insect in het net op een stukje stof zit dat een beetje schoon is en waar geen andere insecten in de buurt zitten. Kleine vuiltjes kun je bij het bewerken nog wel weghalen. Door met je hand op de andere kant van de stof de drukken kun je de vorm van het net aanpassen zodat het insect in een mooie positie komt te zitten. In bovenstaande foto van een cicade kon ik er zo voor zorgen dat het insect op een rand zat. Ga wel heel voorzichtig te werk want voor je het weet is het insect verdwenen.

Insecten vangen

Leg het net bij voorkeur ergens neer zodat je twee handen vrij hebt om het fototoestel vast te houden. Lukt dan niet dan zul je met één hand moeten fotograferen. Bij grotere insecten lukt dit nog wel, maar bij kleine beestjes wordt dit erg lastig. Aangezien de stof erg licht is zal de automatische belichting van de camera vaak niet goed werken. Gebruik de belichtingscompensatie van je camera om dit te corrigeren (of de flitscompensatie als je een flitser gebruikt).

Bij een sterke vergroting ziet de stof van het vangnet er vaak minder mooi uit. Je kunt de foto het beste nog wat extra overbelichten. Daardoor wordt de stof wat egaler wit. Bij het bewerken van de foto kun je de witte tinten nog wat extra wit maken en de andere tinten wat donkerder, zodat het insect goed uitkomt. Ook kun je wat vaagheid toevoegen aan delen van de stof, zoals ik in bovenstaande foto gedaan heb. Dit helpt ook tegen kleine vlekjes en oneffenheden in de stof.

Laat het insect na het fotograferen direct vrij. Er is geen reden deze nog langer in het net te houden.

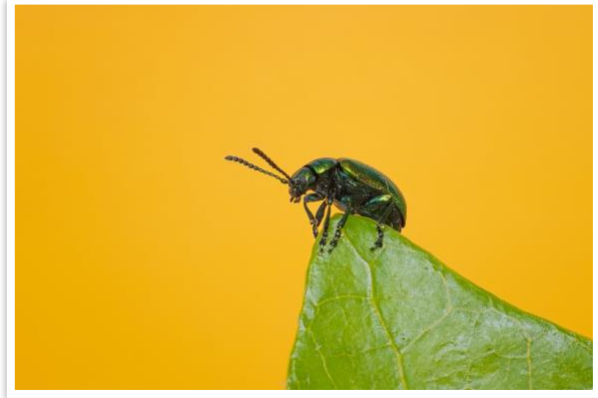
Fotograferen

Als je een gevangen insect wilt fotograferen heb je veel controle over de omgeving. Je kunt met verschillende soorten licht werken en je kunt zelf de achtergrond kiezen. Doe het fotograferen wel buiten. Als het insect wegspringt of vliegt zit het dan in ieder geval in de natuur.

Je kunt speciale mini-fotostudio's kopen. Dit zijn kubussen van bijvoorbeeld 40x40x40 cm. (Je hebt ook grotere maar dat is voor insecten niet nodig.) Ze zijn van binnen met zilverfolie bekleed en hebben led strips aan verschillende kanten. Je kunt door een gat heen fotograferen. Er zijn bijvoorbeeld producten van Godox (zie afbeelding hieronder) en van Caruba. Ze kosten een kleine 100 euro.

Het voordeel van het gebruik van een mini-fotostudio is dat je een veel gelijkmatigere belichting hebt. Ook komt er geen wind in en als het insect wegspringt zit hij nog steeds in de kubus en kun je hem terugvinden. Maar je kunt natuurlijk ook zonder een studio op een tafel buiten in de zon of in de schaduw werken.

Insecten vangen

De Godox LST40 mini-fotostudio. Erin zie je een gekleurde achtergrond kaart en een blad dat met wasknijpers omhoog wordt gehouden. Daarnaast de foto van het groene zuringhaantje die ik aan het maken was.

Plaats een ondergrond in de studio of op een tafel, bijvoorbeeld een vel wit papier. Zet het potje omgekeerd open op de ondergrond en tik er zachtjes tegen zodat het insect op het vel komt te zitten. Wacht een tijdje zodat het insect tot rust komt. Stel ondertussen je camera in. Als het insect niet beweegt kun je een statief gebruiken. Zorg dan vast voor de perfecte compositie en scherpstelling op de juiste positie op het insect. Als alles klaar staat en goed ingesteld is, haal het potje dan voorzichtig weg en neem direct een foto. Neem vervolgens meer foto's of plaats het potje terug als je een andere opstelling wilt proberen.

Dit is de ideale manier, maar de praktijk is vaak anders. Het insect kruipt bijvoorbeeld terug langs de zijkant van het potje of het zet hem op een rennen op het moment dat je het potje weghaalt. En als je pech hebt vliegt het direct weg. Het enige wat je kunt doen is het opnieuw proberen. Werk vooral heel rustig en heb veel geduld. Je werkt met levende insecten en die hebben een eigen wil. Respecteer dat en behandel de insecten altijd heel voorzichtig.

Je kunt een flitser gebruiken of natuurlijk licht. Als je het insect in de zon fotografeert moet je uitkijken met harde schaduwen. Je kunt dan soms beter een flitser met diffuser gebruiken. In de schaduw heb je daar geen last van maar de foto kan dan soms nogal vlak zijn. Ook dan kan een flitser helpen. Als je een mini-fotostudio gebruikt kun je bepalen vanaf welke kanten het licht moet komen. Zo kun je vaak de juiste balans tussen schaduw en diepte bereiken. Eventueel kun je ook nog andere hulplampjes gebruiken.

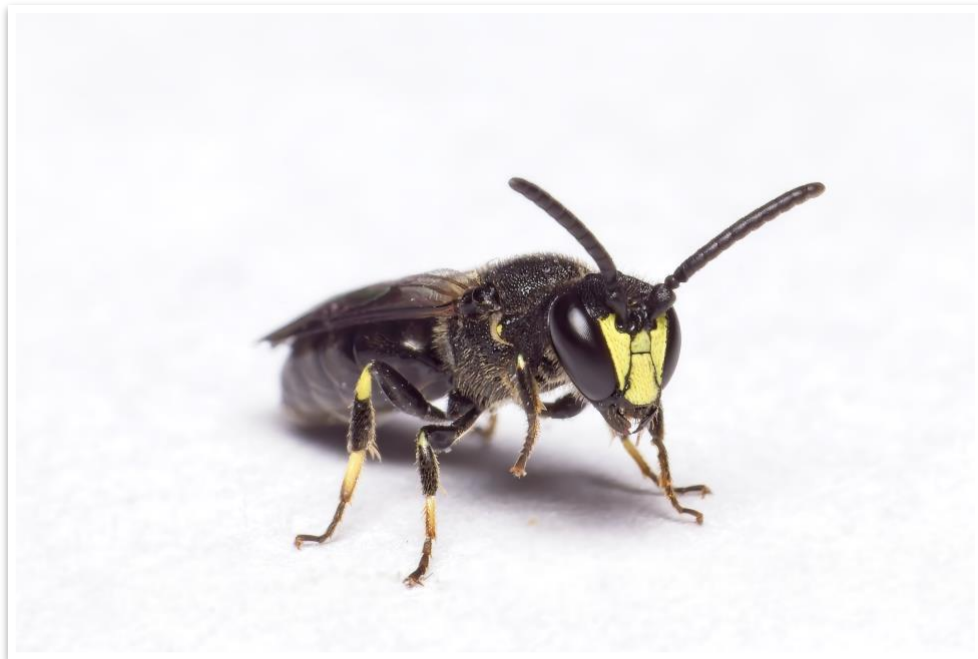
Als het insect goed stil zit kun je ook proberen focus stacking te gebruiken. In week 16 in het boek hebben we dit al uitgebreid besproken. Doordat je op een tafel werkt, geen last hebt van wind, en controle hebt over de belichting kun je dit meestal uit de hand doen, mits je maar voor wat steun voor je ellebogen zorgt.

De achtergrond

De achtergrond die je kiest heeft een sterk effect op de uitstraling van de foto. Je kunt voor een volledig witte of zwarte achtergrond gaan als je alle aandacht op het insect wilt leggen. Als je meer contrast wilt creëren kun je een gekleurde achtergrond gebruiken. Voor een meer natuurlijke achtergrond kun je het insect op een stuk hout of bladeren plaatsen.

Witte achtergrond

Aangezien veel insecten donker zijn werkt een witte achtergrond vaak goed. Neem bijvoorbeeld een vel wit papier en zet het insect daar voorzichtig op. Omdat de achtergrond wit is moet je flink overbelichten, vaak met wel 2 or 3 stops, anders wordt het insect te donker.

Een gewone maskerbij op een wit vel papier. 100 mm-macro, 1/320 s, f/22, ISO 400, flitser.

Je zult deze foto's altijd moeten bewerken. Hierbij kun je de schaduwen lichter maken. Vaak is het mooi als je de witte kleuren ook lichter maakt. Hierdoor wordt de achtergrond witter en komt het insect nog beter uit. Een wit vel papier heeft bij een sterke vergroting kleine zichtbare vezels. Je kunt deze voor een deel verwijderen door het gebied buiten het insect te vervagen, maar soms is het juist mooi als de vezels zichtbaar blijven.

Zwarte achtergrond

Een zwarte achtergrond legt ook veel accent op het insect. Maar een probleem is dat zwart meestal niet echt zwart is. Als je een insect op een zwarte doek legt zie je de structuur van het doek. Hetzelfde geldt voor een zwart stuk papier. Dit komt doordat je te dicht bij de achtergrond bent.

Deze gewone meikever is gefotografeerd op een stuk zwart doek. 100 mm-macro, 1/320 s, f/13, ISO 200, flitser.

Wil je een echte zwarte achtergrond krijgen dan moet je de afstand tussen het onderwerp en de achtergrond vergroten. Dit werkt alleen als het insect ergens op zit, bijvoorbeeld op een stokje. Als je een stokje voor de poten van het insect houdt is er een goede kans dat deze op het stokje kruipt. Vervolgens kruip het insect vaak omhoog naar het hoogste punt. Dan kun je hem mooi fotograferen voor een achtergrond die wat verder weg is.

Als je een flitser gebruikt heb je zelfs geen zwarte achtergrond nodig. Als de achtergrond ver genoeg weg is dan bereikt het licht van de flitser deze niet en wordt de achtergrond zwart, zoals je in onderstaande foto kunt zien. Ik gebruik deze techniek vaak voor het fotograferen van nachtvinders, ook als ik ze pas overdag fotografeer. De zwarte achtergrond versterkt dan het gevoel dat het om een nachtvlinder gaat.

Deze meriansborstel nachtvlinder is overdag met flitser gefotografeerd tegen een verre achtergrond. 100 mm-macro, 1/320 s, f/13, ISO 200, flitser.

Gekleurde achtergrond

Je kunt ook een gekleurde achtergrond gebruiken. Je kunt speciale macro achtergrondkaarten kopen met verschillende kleuren en gradiënten. Een probleem hierbij is dat als je het insect op zo'n kaart zet je door de sterke vergroting de puntjes ziet waaruit de afdruk op de kaart is opgebouwd. De kaarten werken dus beter als ze wat verder achter het insect staan, net zoals bij de zwarte achtergronden hierboven. Je kunt zo'n kaart het beste rechtop tegen een voorwerp aanzetten en het insect ervoor plaatsen, bijvoorbeeld op een takje of een blad. 10 cm afstand is al meer dan genoeg om ervoor te zorgen dat de achtergrond voldoende vaag is.

Heb je geen achtergrondkaarten, dan kun je ze eenvoudig zelf maken. Maak een plaatje met een mooi kleuren gradiënt en druk deze af op een beetje dik mat (foto-) papier. Je kunt ook bijvoorbeeld een omslag van een boek gebruiken of een gekleurd dienblad.

Insecten vangen

Een menierood zuringspitsmuisje tegen een blauwe achtergrond. 100 mm-macro, 1/320 s, f/13, ISO 200, flitser.

Zorg bij de foto bij voorkeur voor contrasterende kleuren. Plaats een rood of geel insect bijvoorbeeld voor een groene of blauwe achtergrond, zoals in de foto's hierboven en hieronder. Maar soms zijn meer harmonieuze kleuren ook mooi.

Een cicade op een blauw dienblad. 100 mm-macro, 1/320 s, f/13, ISO 200, flitser.

Insecten vangen

Natuurlijke achtergrond

Je kunt het gevoel van een natuurlijke omgeving creëren door het insect op een houten ondergrond te plaatsen of op wat bladeren of bloemen. Het oppervlak van een houten tafel geeft al een heel ander effect dan een witte of zwarte achtergrond zoals je in de foto hieronder kunt zien.

Je kun eventueel ook een natuurfoto als achtergrond gebruiken. Door deze op afstand achter het insect te plaatsen wordt hij heel vaag en krijg je het gevoel dat de foto inderdaad in de natuur genomen is. Zorg wel dat de belichting klopt. Als in de achtergrond het licht van links komt, moet dat ook bij het insect het geval zijn. (Als de achtergrond vaag genoeg is zie je dit niet meer.)

Een bloedcicade op mijn houten tuintafel. 100 mm-macro + Raynox DCR-250 voorzetlens, 1/320 s, f/16, ISO 200, flitser.

Afkoelen

Insecten zoals wespjes en bijtjes vliegen meestal vrijwel meteen weg als je ze uit een potje haalt. Je kunt ze dus beter al in het vangnet fotograferen, zoals hierboven aangegeven. Een alternatief is om ze af te koelen. Zet het potje met het insect een half uur in de koelkast. (Niet in het vriesvak! Dan gaan ze dood.) Ze koelen nu af, net als gedurende een koude nacht. Daardoor kunnen ze in eerste instantie niet vliegen. Hun vleugelspieren moeten eerst opwarmen.

Insecten vangen

Dit geeft je een beetje tijd. Bedenk echter dat het insect nog wel rond kan kruipen. Dus het is nog steeds geen makkelijke opgave om ze goed te fotograferen. En al redelijk snel zijn hun spieren op temperatuur en vliegen ze weg.

De onderstaande goudwesp heb ik op deze manier kunnen fotograferen tegen een witte achtergrond. Ik vond hem in mijn huis tegen het raam, maar een foto tegen het raam was erg lelijk. Ik kon hem gemakkelijk, in een potje vangen en na een half uurtje in de koelkast had ik ongeveer een minuut de tijd om hem te fotograferen voor hij wegvloog. Zorg dus dat je alles klaar hebt staan voor je het insect uit de koelkast haalt.

Door deze goudwesp af te koelen in de koelkast kon ik hem fotograferen zonder dat hij wegvloog. 100 mm-macro, 1/320 s, f/13, ISO 200, flitser.

Experts hebben me gezegd dat dit niet schadelijk is voor het insect. Het zijn koudbloedige beestjes en ze maken in de natuur ook regelmatig koude nachten mee. De temperatuur in de koelkast is dus niets bijzonders voor ze.

Conclusie

Als je insecten vangt geeft dit veel extra mogelijkheden om ze te fotograferen. Sommige insectenfotografen werken uitsluitend met gevangen insecten, terwijl andere fotograferen hier juist sterk op tegen zijn. Het is jouw keus. Door te werken met verschillende vormen van belichting en verschillende achtergronden kun je veel variatie aanbrengen in je foto's. Hou echter altijd in gedachten dat je met levende insecten werkt en dat je die met respect

Insecten vangen

moet behandelen. Zorg niet voor onnodige stress en zet de insecten na afloop altijd voorzichtig terug in de natuur.

Dit hoofdstuk is een aanvulling op mijn boek [Focus op Fotografie: Insecten Fotograferen](#), uitgegeven door van Duuren Media.